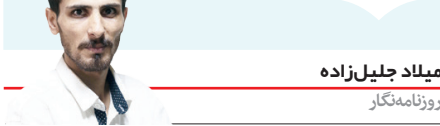

گزارشی از سانسور مهم ترین مقطع تاریخ اجتماعی ایران در اینستاگرام

ترور واقعیت ایران با گلوله مجازی اینستاگرام

میلاد جلیل‌زاده

روزنامه‌نگار

آیا معنی آزادی بیان آمریکایی را فهمیده‌ایم یا تمام اتفاقاتی که به‌خصوص طی یک‌سال گذشته رخ دادند، هنوز برای فهمیدن آن کافی نبوده است؟ آیا فضای مجازی همان فضایی نبود که آن را حادعلا و مظهر بی‌نهایت آزادی می‌دانستند که از دل دره سیلیکون ولی آمریکا آمده است؟ اسم، هشتگ یا هر تصویری از سردار سلیمانی در اینستاگرام فیلتر می‌شود. حتی تصاویر او پشت‌سر هم فیلتر می‌شوند و کار به‌جایی رسیده که وقتی خبرش آمد قرار است یک فرد عراقی در نقش شهید سلیمانی بازی کند، تصاویر او هم به فهرست سیاه این پلتفرم اضافه شدند. آمریکای ترامپ، خودش قانون تصویب کرد و خودش هم به همان قانون استناد می‌کند. قبل از ترور شهید سلیمانی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فهرست سازمان‌های تروریستی آمریکا اضافه شد. یادتان هست همه چطور حیرت کردند؟ حتی اروپایی‌ها گفتند این بی‌سابقه است که نیروی نظامی رسمی یک کشور، سازمان تروریستی خوانده شود و تمام بار حیرت‌انگیز بودن این اقدام عجیب، به گردن ترامپ دیوانه انداخته شد. پیرو همین تصمیم عجیب که عده‌ای می‌گفتند «اتخاذ آن تقصیر ترامپ است نه کلیت ساختار ایالات متحده»، صفحات رسمی تمام سرداران سپاه یا حتی کسانی که پیش از این پاسدار بودند، مسدود شد. مدتی گذشت و ترامپ که هیچ‌چیز به‌اندازه مسائل تبلیغاتی برایش مهم نبود و اصطلاحا حاضر بود در اتاق کتک بخورد، به شرطی که بیرون بیاید و همه بگویند زده،

پس از اینکه پیشرفته‌ترین پرنده نظامی این کشور به‌دلیل ورود به حریم هوایی ایران، توسط پدافند هوایی سپاه ساقط شد و پس از توقیف کشتی انگلیسی که به‌تلافی توقیف کشتی ایرانی صورت گرفت و منجر به کوتاه آمدن عموزاده‌های جزیره‌نشین ترامپ شد و پس از رسیدن نتفکش‌های ایرانی به ونزوئلا که نه‌تنها تهدید مانع از انجام آن نشد، بلکه وعده ۵میلیون دلار رشوه به کاپیتان کشتی و یک‌میلیون دلار به هر کدام از خدمه هم کارساز نیفتاد؛ و القاصه پس از چند شکست راهبردی دیگر که او تمام آنها را حیثیتی می‌دید، به ترور شهید سردار سلیمانی داخل خاک عراق اقدام کرد.

باز یادتان هست که همه چطور حیرت کردند؟ حتی اروپایی‌ها گفتند این بی‌سابقه است که فرمانده نظامی و رسمی یک کشور تروریست خوانده شود و توسط یک دولت دیگر بنابه همین حکم خودخوانده کشته شود. غیر از جنبه تبلیغاتی ماجرا، دست‌انورد واقعی و راهبردی قضیه برای آمریکا چه بود؟ آیا نفوذ ایران در منطقه بعد از غافل‌کشی شهید سردار سلیمانی و یارانش متوقف خواهد شد؟ آیا آنچه ترامپ و اعوانش صدور انقلاب ایران می‌خواندند، سر جایش ایستاد یا عقبگرد کرد؟ آیا سپاه قدس از هم پاشید؟ پس چرا باید سلیمانی را به شهادت می‌رساندند؟ هیچ‌چیز به‌اندازه جنبه تبلیغاتی ماجرا برای ترامپ اهمیت نداشت: ترامپی که ادعا می‌کرد «ما شکوه را به آمریکا باز می‌گردانیم» اما در خاورمیانه، از ایران کم آورده بود. ترامپی که لشکری از زامبی‌های وطن‌فروش را در توئیتر و اینستاگرام به‌خط کرده بود تا عقده‌گشایی‌هایشان علیه ایران را به‌بهانه مخالفت با جمهوری اسلامی، مبارزه مدنی و مجازی جا بزنند و حالا همه آنها را دیده بود که لال شده‌اند و سرخورده. حالا وقت حمله به یک نماد است، به نمادی بزرگ و باشکوه؛ و مهم نیست که نتیجه عینی این حرکت در عالم واقعیات سیاسی چه باشد. مهم جنبه تبلیغاتی موضوع است. مهم روکم دلی کودکانه ترامپ است و میلیون‌ها هوادار لومپن او در آمریکا و سایر نقاط دنیا که همین چیزها برایشان اهمیت دارد.

وقتی سپاه توسط دولت آمریکا یک سازمان تروریستی اعلام شد، درحقیقت مقدمات ترور شهید سلیمانی داشت فراهم می‌آمد. تروری که باز باید تاکید کرد جنبه تبلیغاتی‌اش برای آن کم‌لزد کازینودار از هر چیزی مهم‌تر بود و اینستاگرام از همان جا همراهی‌اش برای پیشبرد این مهم‌ترین هدف را شروع کرد. بعد، سردار ترور شد و حالا ماموریت اینستاگرام هم به مهم‌ترین مرحله‌اش می‌رسید. لشکر کم‌تعداد اما پرسروصدای وطن‌فروشان ترامپیست، حالا بهانه‌ای برای بازیابی روحیه‌شان پیدا می‌کردند. اینکه عشق آنها، آمریکا، در برابر ایران کم‌بیامورد، می‌رفت تا باعث درق مرگ‌شدن‌شان بشود و هرچند هنوز معادلات استراتژیک منطقه و جهان در هیچ موضوعی به‌نفع آمریکا تغییر نکرده بود، آنها بهانه‌ای برای خودفریبی و عقده‌گشایی و فرار از سرخوردگی پیدا کردند. آیا این مضاف در میدان تبلیغاتی، عادلانه بود؟ البته که نه، همه می‌دانند که عادلانه نبود. کوچک‌ترین اشاره مثبتی به‌نام شهید سلیمانی فیلتر و حذف می‌شد و می‌شود و فحاشان و دیوانه‌ها کاملاً آزاد هستند تا هرچه بگویند. خود آمریکایی‌ها هم می‌دانند که این به‌واقع برنده شدن بازی تبلیغاتی نیست، بلکه مثل یک، سر زیر برق کردن و ندیدن عمدی تأثیرات یک اقدام روی افکار عمومی ایران است. ترور شهید سلیمانی، اسطوره‌شدن او در افکار عمومی ایرانی‌ها را کامل کرد، چون مفهوم شهادت در این سرزمین، کهن‌الگوی عمیق و جاافتاده است و در ضمن، مظلومیت

در فرهنگ ما به‌معنای ضعف نیست، خودفروختگی است که معنای ضعف می‌دهد. ایرانی‌ها در مقیاس کلی جامعه‌شان، اهل پرستیدن آنکه در سلسله‌مراتب اجتماعی قوی‌تر است نیستند، بلکه نفس قدرتمندتر نزد آنها محبوب است. با این حساب آنها بازی تبلیغاتی را هم نبردند؛ اما چیزی که می‌خواستند، روحیه‌بخشی به خودشان و ایادی‌شان و هواداران‌شان بود. ولی حالا یک سوال جدی داشت ایجاد می‌شد. پس چه شد آزادی بیان آمریکایی؟ این بود لبرالیسم؟ این بود سرزمین آزادی‌های محض که در آن قاتل و دیوانه هم مجالی برای حرف زدن دارند؟ چرا وقتی کم آوردید، از خیر نام شهید سلیمانی در کامنت‌های مردم هم نگذشتید؟

آیا معنی آزادی بیان آمریکایی را فهمیده‌ایم یا تمام اتفاقاتی که به‌خصوص طی یک‌سال گذشته رخ دادند، هنوز برای فهمیدن آن کافی نبوده است؟ آیا فضای مجازی همان فضایی نبود که آن را حادعلا و مظهر بی‌نهایت آزادی می‌دانستند که از دل دره سیلیکون ولی آمریکا آمده است؟

ترامپ دیوانه بود! مابقی‌شان چه؟

کسی که می‌خواست بفهمد، پیش از این هم فهمیده بود و کسی که نمی‌خواست بفهمد و پذیرفتن واقعیت درمورد آنچه با عنوان آزادی در آمریکا نام برده می‌شود، برایش سنگین است، بازهم چیزی را نخواهد پذیرفت. حالا روی صحبت با طیف‌هایی است که در این میان ایستاده‌اند. آیا همه‌چیز تقصیر ترامپ دیوانه بود و آمریکای واقعی این نیست که می‌بینیم؟ بسیار خب! حالا که ترامپ رای نیاورد و کسی به کاخ سفید نمی‌رود که به‌لحاظ جناحی، در نقطه کاملاً عکس او تعریف می‌شود، آیا قرار است سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از فهرست گروه‌های تروریستی دولت آمریکا خارج شود؟ آیا دیگر می‌شود در نرم‌افزارهای آمریکایی مثل اینستاگرام، نام شهید سلیمانی را به‌راحتی آورد؟ مگر این اتفاقات همه تقصیر آن دیوانه نبود و عقلایی که قرار است جایش بروند، مخالف چنین اقداماتی نبودند؟ جوزف بایدن که سهل است، حتی اگر برنی سندرز هم به‌جای ترامپ انتخاب شده بود، اینستاگرام همچنان نام و تصاویر سردار سلیمانی را سانسور می‌کرد. این قضیه ربطی به ترامپ ندارد، بلکه مناسبات دنیا تغییر کرده‌اند. نه شما همانی هستید که سابقاً بودید و نه آمریکا. آنها قبلاً این کار را نمی‌کردند و می‌توانستند ژست آزادی بیان را برای خودشان حفظ کنند؛ اما حالا می‌کنند چون شما واقعا بزرگ شده‌اید و دیگر مطابق هیچ معادله‌ای نمی‌شود بی‌خطر به حساب‌تان آورد یا دست‌کم‌تان گرفت. در شرایط عادی، حفظ‌کردن خیلی از ژست‌ها راحت است اما یک امپراتوری روبه‌افول، دیگر ناچار است تعارف را کنار بگذارد. او دیگر ناچار است نرم‌افزار تیک‌تاک را به هزار بهانه واهی در آمریکا دچار مشکل کند، چون چینی است و ساکنان خود دره سیلیکون ولی هم به آن مبتلا شده‌اند. ناچار است با ته‌مانده گردن کلفتی‌اش نگذارد که فعالیت‌های نسل جدید زیرساخت اینترنت، توسط کشور دیگری غیر از او به هم‌پیمانان اروپایی‌اش ارائه شود، چون خودش به این تکنولوژی نرسیده و دارد جامی‌ماند. ناچار است حتی مطابق روش‌های دزدان دریایی، محموله ماسک را از آلمان بدزدد، چون توان

مدیریت بحران را هنگام پدیده‌ای مثل کرونا ندارد و تمام این کارها را در حالی می‌کند که با ژست‌های قبلی‌اش جور در نمی‌آیند. حالا شما هم بزرگ شده‌اید و او درحال کوچک و ناتوان شدن است. دیگر به‌صرفه نیست کاری به کار شما نداشته باشد و نگران حفظ ژست‌هایش بماند. این شما و این هم آمریکای عربان و آزادی بیان اینستاگرامی‌اش به‌عنوان یک نمونه روشن‌کننده. او یک عنکبوت عجوزه است که دور پيله پروانه‌ای نزدیک به متولدشدن، تارهای سست و روبه‌اضمحلالش را می‌تند تا با آخرین نفس‌هایش نگذاشته باشد که موجودی زیباتر و سرزنده‌تر از خودش پا به عرصه بگذارد. شما اما همانی هستید که از درون پيله‌اش خطاب به این

عنکبوت فرتوت می‌گویید:

نمی‌توانم زیبا نباشم

عنشوی‌ای نباشم در تجلی جاودانه...

و می‌گوید:

چنان زیبایم من

که‌الله‌اکبر

وصفی‌ست ناگزیر

که از من می‌کنی

زهری‌بی‌یادزهرم در معرض تو

جهان اگر زیباست

مجیز حضور مرا می‌گوید

لبلهام‌دا

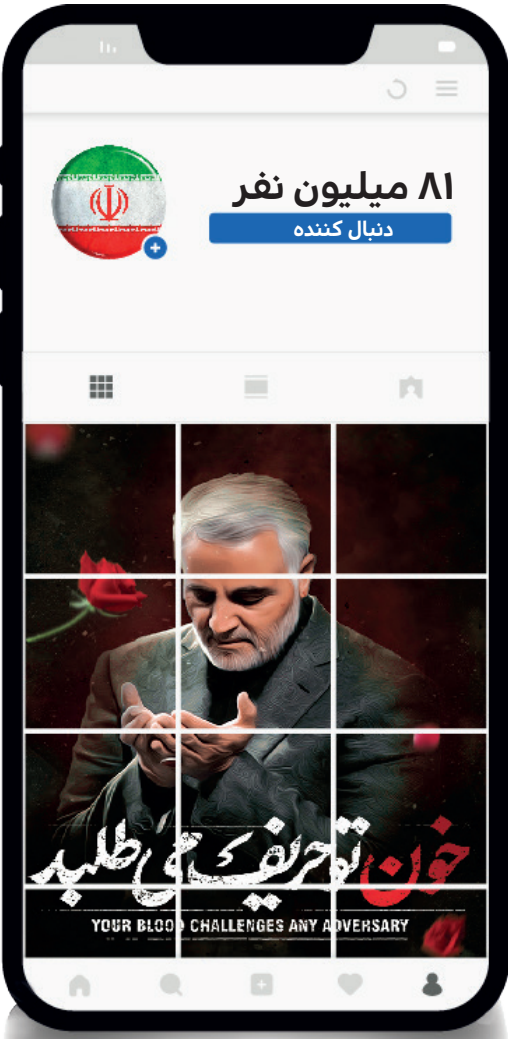
عدوی تو نیستم من

انکار توام

دستگاه سانسور در اینستاگرام چگونه روشن شد؟

اینستاگرام ساعتی پس از شروع اولین واکنش‌ها به شهادت سردار سلیمانی، روند حذف پست‌های دارای تصاویر و هشتگ‌های حاوی اسم او را شروع کرد و با تمام توان سعی کرد به هیچ وجه اجازه ندهد که جو جامعه ایرانی، متأثر و دردمند از این واقعه دیده شود. ترامپ ادعا کرده بود که مردم ایران بابت ترور شهید سلیمانی و به‌طور کل بابت مقابله‌اش با حاکمیت ایران از او ممنون هستند و لشکر وطن‌فروشان سایبری وابسته به او، با شدت هرچه تمام‌تر روی این موضوع تاکید داشتند. حالا اما در اثر واکنش‌های گسترده مردم ایران در فضای مجازی، داشت مشخص می‌شد که عیار چنین ادعایی چقدر است. اینجا اینستاگرام به میدان آمد تا دولت کابویی آمریکا را کمک کند. در انتخابات اخیر ریاست‌جمهوری آمریکا دیده شد که در بعضی از ایالت‌ها، به‌خصوص نگراس، طرفداران ترامپ با اسلحه مانع از رای دادن کسانی می‌شدند که طرفداران ترور شهید سلیمانی بودند و درمورد وزن کشی طرفداران شهید سلیمانی در ایران و ترامپیست‌های فارسی‌زبان هم از همین شیوه قلدرمآبانه منتها با ابزار فیلترینگ اینستاگرام استفاده شد. چنین رفتاری در برخورد با کاربران معمولی و اکانت‌های شخصی محدود نماند و هنرمندانی مثل علیرضا جهانبخش، بهنوش بختیاری، بهار رهنما، محمدرضا شریفی، رضا صادقی، لیلا اوتادی، رامبد جوان، علیرام نوایی و... همگی یک ویژگی مشترک داشتند؛ پستی درباره شهید سپهبد قاسم سلیمانی در اینستاگرام به اشتراک گذاشته بودند و این پست حذف شده بود. برخی به اصرار بارها و بارها چنین پست‌ها و استوری‌هایی را در اینستاگرام گذاشتند و این پست‌ها حذف شد. تداوم بی‌سابقه سانسور گسترده پست‌های اینستاگرامی درباره سردار سلیمانی، اگرچه به دلیل اقداماتی که این پلتفرم قبلاً درمورد حذف پیج سرداران سپاه انجام داده بود، کاملاً غافلگیرکننده نبود، اما در این سطح بی‌سابقه پیش‌بینی نمی‌شد. غربالگری برای این‌نوع سانسوراز سوی اینستاگرام هر بیست دقیقه یک بار اعمال می‌شود و از آن روز تا به‌حال، همچنان تداوم دارد. در پی تحریم‌های آمریکا، این شبکه اجتماعی فروردین سال ۹۸ برای اجرایی کردن دستورات دولت این کشور، صفحات تعدادی از فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی رامسدود کرده بود. به‌جز صفحات رسمی این افراد، اینستاگرام صفحات رسمی برخی از مقامات کشور از جمله صفحه انگلیسی رهبر انقلاب و رئیس قوه قضائیه را نیز از دسترس خارج کرده بود. آن زمان صفحه رسمی سردار قاسم سلیمانی هم با نزدیک به یک میلیون دنبال‌کننده توسط اینستاگرام بسته شد.

نکته بسیار مهم و تعیین‌کننده در این میان این است که شواهد نشان می‌دهند تمام این پست‌ها اتوماتیک حذف نمی‌شود و شماری از آنها از سوی گروهی از کاربران که سازماندهی شده‌اند، به اینستاگرام گزارش می‌شوند و از طریق رپورت گروهی و آگاه‌سازی اینستاگرام از محتوای آن که نه حاوی تصاویر سردار سلیمانی بوده و نه حاوی کلمات کلیدی (تا به‌صورت اتوماتیک قابل شناسایی باشد) حذف شده‌اند. یک نکته بسیار مهم و تعیین‌کننده دیگر، شدت عملی است که پلتفرم اینستاگرام در مقایسه با سایر پلتفرم‌ها در این خصوص به خرج می‌دهد. یک سال قبل از ترور شهید سلیمانی و در آذرماه ۱۳۹۷، یعنی در بحبویه جریان‌ی که دولت آمریکا سپاه پاسداران را به‌عنوان یک گروه تروریستی اعلام کرده بود، آدام موسری به‌عنوان رئیس این پلتفرم انتخاب شد. انتخاب او هماهنگ با تخاصم دولت آمریکا و

سپاه پاسداران انجام شد و این قضیه به اهمیتی که اینستاگرام در ایران به‌دلیل برخورداری از بعضی دوپینگ‌ها پیدا کرده بود، ارتباط جدی داشت. آدام موسری شهروند رسمی رژیم صهیونیستی است و اینستاگرام تنها نرم‌افزار اجتماعی‌ای است که در ایران فیلتر نیست. بی‌رقیب گذاشتن اینستاگرام در ایران و تبدیل آن به پلتفرم ملی، آن هم درحالی که این نرم‌افزار متعلق به یک دولت متخاصم بود و نمونه‌های متعدد دیگری متعلق به چین، ژاپن و سایر کشورها، قبل از این به بهانه احتمال جاسوسی از شهروندان ایرانی، فیلتر شده بودند، کار را برای آمریکایی‌ها بسیار ساده کرد. حالا در ایران فقط اینستاگرام به‌صورت مجاز فعالیت می‌کرد که آن هم تحت فرماندهی یک شهروند رژیم صهیونیستی اداره می‌شد. نکته مهم و قابل توجه این است که هیچ کدام از پلتفرم‌های اجتماعی، حتی خواهر و برادرهای اینستاگرام در خانواده فیس‌بوک، تا این حد، با این شدت و این قدر مصرانه، با مطالب مربوط به شهید سلیمانی برخورد حذفی نکرده بودند و برعکس، تنها شبکه‌ای که در ایران مجاز به فعالیت قانونی بود، همین اینستاگرام بود. اینستاگرام در نمایش شگفت‌انگیزی از آزادی بیان آمریکایی، حتی تصویر جلد روزنامه‌هایی که خبر ترور شهید سلیمانی در آنها کار شده بود را حذف می‌کرد. به‌عنوان مثال، محمد فوجانی، سردبیر روزنامه سازندگی، در اینستاگرام خود در این زمینه نوشت: «این جلد سازندگی نیست. این روسیاهی اینستاگرام است که برای سومین بار جلد ویژه‌نامه سازندگی به یاد سردار ایران را حذف می‌کند. به بهانه اینکه شهید، تروریست است. عجبا که جای شهید و جلد عوض شده است. این روسیاهی جامعه مجازی است که می‌خواهد قاسم سلیمانی را پس از حذف فیزیکی در جامعه واقعی، در فضای مجازی ترور رسانه‌ای کند. فقط باید روایت آنان را بشنوید. آنان که در کمال وقاحت برای شهادت یک هم‌وطن به‌دست بیگانه، در شبهه فارسی رسانه‌های سعودی و فرنگی شادی می‌کنند. این است معنای آزادی بیان که کنگره تروریست‌های مجاهدین خلق که از ترور آمریکایی‌ها به‌شروع کردند و به جنگ با ملت خویش رسیدند را زنده از تلویزیون پخش کنیم اما اجازه پخش تصویر حاج قاسم سلیمانی، قهرمان مبارزه با داعش را ندهیم. فیلم سر بردن را از شبکه العربیه پخش کنیم. آموزش آدم‌کشی و ترور را در فیلم جوکر آموزش دهیم و ترویج کنیم اما جلد ویژه‌نامه سازندگی را حذف کنیم. به عصر آزادی مجازی خوش آمدید. می‌ماند ضعف ما که محتاج بیگانگانیم و توان را‌اندازی یک نرم‌افزار ایرانی را نداریم...» اما تمام این اقدامات به آن معنا نبود که آمریکایی‌ها موفق شده باشند به‌طور کامل جلوی برده شدن نام سردار سلیمانی را در فضای مجازی بگیرند. به‌عنوان یک نمونه، سایت خبری «باهونیز» اعلام کرد که ده‌هزار پیام در حمایت از سردار شهید قاسم سلیمانی همراه با تصاویری از ایشان در اینستاگرام و توئیتر منتشر شده است و افزود: «بیش از ۲۱ هزار پست اینستاگرامی با هشتگ انتقام‌سخت با hardrevenge روز جمعه در اینستاگرام منتشر شده است. همچنین ۷۰۰۰ حساب کاربری در توئیتر هم مطالب زیادی را در این زمینه منتشر کرده‌اند.» طی یک سال گذشته اینستاگرام حتی به پست‌ها و استوری‌های مربوط به شهید سلیمانی در پیج‌های خصوصی و با دنبال‌شوندگان پایین هم بی‌توجه نبوده و هرچیزی را که می‌توانسته حذف کرده است و همچنان می‌بینیم، نام و تصاویر سردار سلیمانی، با شیوه‌های مختلف، که در محتوای کاربران این شبکه وجود داشته نیز به‌طور کامل حذف شده است.

بی‌نوشت:

۱. شعر از احمد شاملو